

George Antoniu

Tudorel Toader

(coordonatori)

Explicațiile Codului penal

**Volumul II
(Articolele 53-187)**

Alexandru Boroi, Versavia Brutaru, Bogdan N. Bulai,

Costică Bulai, Mădălina-Cristina Dănișor, Vasile Drăghici,

Constantin Duvac, Mioara-Ketty Guiu, Ion Ifrim, Constantin Mitrache,

Cristian Mitrache, Mariana Mitra-Niță, Ion Ristea,

Constantin Sima, Mihai Ștefănoaia, Ioana Vasiu

(autori)

Universul Juridic

București

-2025-

Cuprins

Abrevieri.....	11
TITLUL III	
PEDEPSELE	13
Capitolul I	
Categoriile pedepselor.....	13
Art. 53. Pedepsele principale.....	13
Art. 54. Pedeapsa accesorie.....	21
Art. 55. Pedepsele complementare.....	30
Bibliografie specială la Capitolul I (Titlul III).....	37
Capitolul II	
Pedepsele principale.....	38
<i>Secțiunea 1. Detențiunea pe viață</i>	38
Art. 56. Regimul detențiunii pe viață.....	38
Art. 57. Neaplicarea detențiunii pe viață.....	40
Art. 58. Înlocuirea detențiunii pe viață.....	41
Art. 59. Calculul pedepsei în cazul comutării sau înlocuirii pedepsei detențiunii pe viață.....	43
<i>Secțiunea a 2-a. Închisoarea</i>	44
Art. 60. Regimul închisorii.....	44
<i>Secțiunea a 3-a. Amenda</i>	47
Art. 61. Stabilirea amenzii.....	47
Art. 62. Amenda care însoțește pedeapsa închisorii.....	49
Art. 63. Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii.....	51
Art. 64. Executarea pedepsei amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității.....	52
Bibliografie specială la Capitolul II (Titlul III).....	55
Capitolul III	
Pedeapsa accesorie și pedepsele complementare.....	56
<i>Secțiunea 1. Pedeapsa accesorie</i>	56
Art. 65. Conținutul și modul de executare a pedepsei accesorii a interzicerii exercitării unor drepturi.....	56
<i>Secțiunea a 2-a. Pedepsele complementare</i>	64
Art. 66. Conținutul pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi.....	64
Art. 67. Aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi.....	71
Art. 68. Executarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi.....	74

Art. 69. Degradarea militară.....	77
Art. 70. Publicarea hotărârii definitive de condamnare	80
Bibliografie specială la Capitolul III (Titlul III).....	81
Capitolul IV	
Calculul duratei pedepselor	82
Art. 71. Durata executării	82
Art. 72. Computarea duratei măsurilor preventive privative de libertate	83
Art. 73. Computarea pedepselor și măsurilor preventive executate în afara țării.....	84
Bibliografie specială la Capitolul IV (Titlul III).....	85
Capitolul V	
Individualizarea pedepselor	86
<i>Secțiunea 1. Dispoziții generale</i>	86
Art. 74. Criteriile generale de individualizare a pedepsei.....	86
<i>Secțiunea a 2-a. Circumstanțele atenuante și circumstanțele agravante</i>	110
Art. 75. Circumstanțe atenuante	110
Art. 76. Efectele circumstanțelor atenuante	147
Art. 77. Circumstanțe agravante	151
Art. 78. Efectele circumstanțelor agravante	170
Art. 79. Concursul între cauze de atenuare sau de agravare	173
<i>Secțiunea a 3-a. Renunțarea la aplicarea pedepsei</i>	178
Art. 80. Condițiile renunțării la aplicarea pedepsei.....	178
Art. 81. Avertismentul	189
Art. 82. Anularea și efectele renunțării la aplicarea pedepsei	193
<i>Secțiunea a 4-a. Amânarea aplicării pedepsei</i>	198
Art. 83. Condițiile amânării aplicării pedepsei.....	198
Art. 84. Termenul de supraveghere.....	206
Art. 85. Măsurile de supraveghere și obligațiile	207
Art. 86. Supravegherea.....	211
Art. 87. Modificarea sau încetarea obligațiilor	212
Art. 88. Revocarea amânării aplicării pedepsei	213
Art. 89. Anularea amânării aplicării pedepsei.....	215
Art. 90. Efectele amânării aplicării pedepsei	216
<i>Secțiunea a 5-a. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere</i>	218
Art. 91. Condițiile suspendării executării pedepsei sub supraveghere	218
Art. 92. Termenul de supraveghere.....	229
Art. 93. Măsurile de supraveghere și obligațiile	234
Art. 94. Supravegherea condamnatului	239
Art. 95. Modificarea sau încetarea obligațiilor	243
Art. 96. Revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere.....	246
Art. 97. Anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere	255
Art. 98. Efectele suspendării executării pedepsei sub supraveghere	258
<i>Secțiunea a 6-a. Liberarea condiționată</i>	262
Art. 99. Condițiile liberării condiționate în cazul detențiunii pe viață	262
Art. 100. Condițiile liberării condiționate în cazul pedepsei închisorii.....	266
Art. 101. Măsurile de supraveghere și obligațiile.....	271
Art. 102. Supravegherea condamnatului.....	277

Art. 103. Modificarea sau încetarea obligațiilor.....	282
Art. 104. Revocarea liberării condiționate.....	286
Art. 105. Anularea liberării condiționate.....	290
Art. 106. Efectele liberării condiționate.....	294
Bibliografie specială la Capitolul V (Titlul III).....	297
Bibliografie generală la Titlul III.....	299
TITLUL IV	
MĂSURILE DE SIGURANȚĂ.....	300
Capitolul I	
Dispoziții generale..... 300	
Art. 107. Scopul măsurilor de siguranță.....	300
Art. 108. Categoriile măsurilor de siguranță.....	308
Bibliografie specială la Capitolul I (Titlul IV).....	309
Capitolul II	
Regimul măsurilor de siguranță..... 310	
Art. 109. Obligarea la tratament medical.....	310
Art. 110. Internarea medicală.....	314
Art. 111. Interzicerea ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii.....	318
Art. 112. Confiscarea specială.....	322
Art. 112 ¹ . Confiscarea extinsă.....	348
Bibliografie specială la Capitolul II (Titlul IV).....	356
Bibliografie generală la Titlul IV.....	358
TITLUL V	
MINORITATEA.....	359
Capitolul I	
Regimul răspunderii penale a minorului..... 359	
Art. 113. Limitele răspunderii penale.....	359
Art. 114. Consecințele răspunderii penale.....	367
Art. 115. Măsurile educative.....	369
Art. 116. Referatul de evaluare.....	371
Bibliografie specială la Capitolul I (Titlul V).....	373
Capitolul II	
Regimul măsurilor educative neprivative de libertate..... 375	
Art. 117. Stagiul de formare civică.....	375
Art. 118. Supravegherea.....	376
Art. 119. Consemnarea la sfârșit de săptămână.....	377
Art. 120. Asistarea zilnică.....	379
Art. 121. Obligații ce pot fi impuse minorului.....	379
Art. 122. Modificarea sau încetarea obligațiilor.....	382
Art. 123. Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate.....	383
Bibliografie specială la Capitolul II (Titlul V).....	385

Capitolul III	
Regimul măsurilor educative privative de libertate	386
Art. 124. Internarea într-un centru educativ	386
Art. 125. Internarea într-un centru de detenție	390
Art. 126. Schimbarea regimului de executare.....	394
Art. 127. Calculul duratei măsurilor educative.....	396
Bibliografie specială la Capitolul III (Titlul V).....	396
Capitolul IV	
Dispoziții comune.....	397
Art. 128. Efectele cauzelor de atenuare și agravare	397
Art. 129. Pluralitatea de infracțiuni.....	397
Art. 130. Descoperirea unei infracțiuni săvârșite în timpul minorității	401
Art. 131. Prescripția răspunderii penale a minorilor	402
Art. 132. Prescripția executării măsurilor educative.....	402
Art. 133. Efectele măsurilor educative.....	403
Art. 134. Minorul devenit major	404
Bibliografie specială la Capitolul IV (Titlul V).....	405
Bibliografie generală la Titlul V.....	406
TITLUL VI	
RĂSPUNDEREA PENALĂ A PERSOANEI JURIDICE.....	408
Capitolul I	
Dispoziții generale.....	412
Art. 135. Condițiile răspunderii penale a persoanei juridice.....	412
Art. 136. Pedepsele aplicabile persoanei juridice.....	445
Art. 137. Stabilirea amenzii pentru persoana juridică	448
Bibliografie specială la Capitolul I (Titlul VI)	452
Capitolul II	
Regimul pedepselor complementare aplicate persoanei juridice	454
Art. 138. Aplicarea și executarea pedepselor complementare în cazul persoanei juridice.....	454
Art. 139. Dizolvarea persoanei juridice	456
Art. 140. Suspendarea activității persoanei juridice.....	461
Art. 141. Neaplicarea dizolvării sau suspendării activității persoanei juridice	463
Art. 142. Închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice.....	465
Art. 143. Interzicerea de a participa la procedurile de achiziții publice.....	467
Art. 144. Plasarea sub supraveghere judiciară.....	469
Art. 145. Afișarea sau publicarea hotărârii de condamnare	473
Bibliografie specială la Capitolul II (Titlul VI).....	477
Capitolul III	
Dispoziții comune.....	478
Art. 146. Recidiva în cazul persoanei juridice	478
Art. 147. Atenuarea și agravarea răspunderii penale a persoanei juridice	481

Art. 148. Prescripția răspunderii penale.....	484
Art. 149. Prescripția executării pedepsei	487
Art. 150. Reabilitarea persoanei juridice.....	492
Art. 151. Efectele comasării și divizării persoanei juridice	493
Bibliografie specială la Capitolul III (Titlul VI).....	499
Bibliografie generală la Titlul VI	500
TITLUL VII	
CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ RĂSPUNDEREA PENALĂ	501
Art. 152. Efectele amnistiei	502
Art. 153. Prescripția răspunderii penale.....	511
Art. 154. Termenele de prescripție a răspunderii penale.....	513
Art. 155. Întreruperea cursului prescripției răspunderii penale.....	516
Art. 156. Suspendarea cursului prescripției răspunderii penale	518
Art. 157. Lipsa plângerii prealabile	519
Art. 158. Retragerea plângerii prealabile	525
Art. 159. Împăcarea	529
Bibliografie specială la Titlul VII	533
Bibliografie generală la Titlul VII	535
TITLUL VIII	
CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ SAU MODIFICĂ EXECUTAREA PEDEPSEI	536
Art. 160. Efectele grațierii	536
Art. 161. Prescripția executării pedepsei	544
Art. 162. Termenele de prescripție a executării pedepsei	547
Art. 163. Întreruperea cursului prescripției executării pedepsei	550
Art. 164. Suspendarea cursului prescripției executării pedepsei	552
Bibliografie specială la Titlul VIII	553
Bibliografie generală la Titlul VIII	553
TITLUL IX	
CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ CONSECINȚELE CONDAMNĂRII	554
Art. 165. Reabilitarea de drept.....	555
Art. 166. Reabilitarea judecătorească	560
Art. 167. Calculul termenului de reabilitare	564
Art. 168. Condițiile reabilitării judecătorești.....	568
Art. 169. Efectele reabilitării de drept sau judecătorești.....	571
Art. 170. Reînnoirea cererii de reabilitare judecătorească	574
Art. 171. Anularea reabilitării.....	575
Bibliografie specială la Titlul IX.....	576
Bibliografie generală la Titlul IX	577
TITLUL X	
ÎNȚELESUL UNOR TERMENI SAU EXPRESII ÎN LEGEA PENALĂ	579
Art. 172. Dispoziții generale.....	582
Art. 173. Legea penală.....	583
Art. 174. Săvârșirea unei infracțiuni	587

Art. 175. Funcționar public.....	592
Art. 176. Public.....	608
Art. 177. Membru de familie	613
Art. 178. Informații secrete de stat și înscrisuri oficiale	618
Art. 179. Arme	626
Art. 180. Mijloace de plată fără numerar.....	630
Art. 181. Sistem informatic și date informatice	643
Art. 182. Exploatarea unei persoane.....	653
Art. 183. Consecințe deosebit de grave.....	662
Art. 184. Faptă săvârșită în public.....	665
Art. 185. Timp de război	669
Art. 186. Calculul timpului.....	671
Art. 187. Pedepsă prevăzută de lege.....	673
Bibliografie specială la Titlul X.....	676
Bibliografie generală la Titlul X.....	682

TITLUL III

Pedepsele

 COMENTARII (Prof. univ. dr. Vasile Drăghici*)

În acest titlu legiuitorul își propune să reglementeze cele mai generale aspecte ale pedepselor, cum ar fi: enumerarea pedepselor (art. 53), descrierea conținutului pedepselor principale, accesorii și complementare (art. 56-70), calculul duratei pedepselor (art. 71-73), individualizarea pedepsei (art. 74-98), liberarea condiționată (art. 99-106). Să le examinăm pe rând.

Capitolul I

Categoriile pedepselor

Pedepsele principale

Art. 53. Pedepsele principale sunt:
a) detențiunea pe viață;
b) închisoarea;
c) amenda.

 COMENTARII (Prof. univ. dr. Vasile Drăghici)

Prezentare generală. În Codul penal român pedepsele principale sunt prezentate în art. 53 (detențiunea pe viață, închisoarea și amenda), fără ca pedeapsa să fie definită sau să se arate scopul acesteia.

Unii autori subliniază că rolul definirii pedepsei și al prevederii scopului îi revine doctrinei, pornind de la împrejurarea că pedeapsa a fost definită, în trecut, ca măsură de constrângere și mijloc de reeducare, definiție controversată, în timp ce, în concepția

* Cadru didactic titular la Facultatea de Drept și Științe Administrative a Universității Ovidius din Constanța; doctor în drept al Institutului de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” din cadrul Academiei Române; formator, formare continuă, al Institutului Național al Magistraturii; procuror-șef al Secției de urmărire penală din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Constanța.

legiuitorului român actual, pedeapsa este un rău, o măsură de constrângere și, eventual, de reeducare și prevenire, ca o consecință a amenințării cu această măsură sau a aplicării constrângerii¹.

Într-adevăr, în literatura de specialitate se subliniază caracterul constrângător al pedepsei ca o trăsătură predominantă, toate celelalte consecințe derivând din aceasta.

Totuși, sunt și autori care nu separă aceste componente și nu le ierarhizează, atribuindu-le aceleași valențe².

În același timp, în Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal³ este subliniat, în art. 3, scopul pedepsei, arătându-se în mod expres ce se urmărește prin executarea sancțiunilor penale, respectiv prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni.

Se observă, așadar, că legiuitorul român a simțit nevoia de a sublinia că executarea pedepselor se face în scopul prevenției, urmărindu-se în același timp crearea unei atitudini corecte față de ordinea de drept, de regulile de conviețuire socială, muncă, în vederea reintegrării în societate a persoanelor condamnate. Din acest punct de vedere, pedeapsa apare ca o constrângere necesară restabilirii echilibrului social.

Așa cum sublinia profesorul I. Tanoviceanu, a pedepsi este la fel de necesar ca a preveni, dar prevenția este mai mult decât represiune, incluzând-o pe aceasta, ca pe una dintre formele de prevenție⁴.

În represiunea penală însă, rolul primordial îl are pedeapsa, care reprezintă constrângerea supremă.

Astfel, se poate observa că pedeapsa, prin aplicarea sa asupra celui condamnat, conduce la constrângere, și nu prin simpla sa existență.

Procedând la enumerarea pedepselor principale în art. 53 C. pen., legiuitorul român a ales, ca tehnică legislativă, să precizeze limitele generale ale fiecărei categorii de pedepse odată cu descrierea conținutului categoriei, alegere care nu este totuși cea mai potrivită, întrucât îngreunează înțelegerea completă a noțiunilor și termenilor.

Pe de altă parte, în doctrină au fost numeroase discuții cu privire la numărul pedepselor principale, majoritatea autorilor opinând că sfera acestora este prea restrânsă, ceea ce afectează procesul de individualizare a pedepsei în raport cu criteriile folosite în acest proces, de aplicare a pedepsei în concret, având în vedere situațiile diverse întâlnite în practica judiciară în materie penală generată de pericolul social diferit al faptelor comise, circumstanțele personale și reale referitoare la făptuitor etc.

Din acest punct de vedere, din păcate, legiuitorul Codului penal român nu a dorit să extindă aria pedepselor principale, prevăzând detențiunea pe viață și închisoarea ca făcând parte din această categorie, prin preluare din Codul penal anterior.

Această soluție legislativă este una criticabilă, cel puțin raportat la nevoile de constrângere și de prevenție, precum și la necesitățile practice apărute în procesul de aplicare a legii penale de către organele judiciare, ținând cont și de faptul că sfera

¹ Ștefan Daneș, *Explicațiile noului Cod penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 13.

² Mihai Adrian Hotca, *Manual de drept penal. Partea generală*, ed. a 4-a, Ed. Universul Juridic, București, 2024, p. 397.

³ Publicată în M. Of. nr. 514 din 14 august 2013.

⁴ Ioan Tanoviceanu, *Tratat de drept și procedură penală*, vol. III, ed. a 2-a, Tipografia „Curierul Judiciar”, București, 1924, p. 31.

ilicitului penal s-a extins prin incriminări noi, care nu se regăsesc în vechiul Cod penal, dar și că necesitățile unei societăți democratice moderne reclamă o adaptare justă și echilibrată a pedepsei la pericolul social al faptei și al făptuitorului.

Remarcăm însă că pedeapsa principală a amenzii este reglementată pornindu-se de la o concepție care corespunde mai bine nevoilor de individualizare a pedepsei. Astfel, amenda se stabilește în sistemul zilelor-amendă, cuantumul amenzii rezultând din înmulțirea sumei corespunzătoare unei zile-amendă cu numărul zilelor-amendă. În acest sens, în art. 61 alin. (2) C. pen. s-a prevăzut că suma corespunzătoare unei zile-amendă este între 10 și 500 lei, iar numărul zilelor-amendă (pentru persoanele fizice) este între 30 și 400 de zile.

Pedeapsa, concept și fundament. Accepțiunea de la care se pornește în doctrina penală română majoritară în definiția pedepsei este cea de instituție fundamentală a dreptului penal, aflată în strânsă corelație cu instituția infracțiunii și cea a răspunderii penale. Din această perspectivă, se observă că cele trei instituții corespund realităților în jurul cărora gravitează toate normele penale, respectiv: infracțiunea, infractorul și pedeapsa¹. Aceste trei instituții influențează profund celelalte norme ale legii penale, regulile generale, acestea din urmă transformându-se uneori în principii de drept penal, cu arie de incidență în toată sfera dreptului penal.

Etimologia cuvântului „pedeapsă” a născut numeroase controverse în doctrina penală română.

Astfel, mulți autori consideră că originea cuvântului „pedeapsă” vine din latinescul „*poena*”, care a fost preluat din cuvântul grecesc „*poiini*”, derivat din limba sanscrită, unde este întâlnit sub denumirea de „*koena*”, a cărui rădăcină este „*ki*”, care înseamnă verificare, numărare, sau din cuvântul „*punia*”, a cărui rădăcină este „*pi*”, care înseamnă purificare.

Carrara susținea că „*poena*” derivă de la „*pendere*” (a plăti), înțelegând astfel că pedeapsa este „moneda cu care se plătește infracțiunea”².

În secolul al XVII-lea, în „Pravila lui Vasile Lupu” se întâlnește cuvântul „*certare*”, folosit cu sensul de pedeapsă³.

În acest context, termenul „pedeapsă” pare să aibă rădăcinile în limba greacă sau neogreacă („*poindensis*”, respectiv „*epedepsa*”, care înseamnă instrucție, educație, chin fizic)⁴.

În limba română arhaică exista și cuvântul „*caznă*” (suferință fizică sau morală puternică), care derivă din cuvântul slav „*nakazanie*” (pedeapsă).

De-a lungul vremii au existat preocupări pentru a înțelege și defini pedeapsa atât în sfera juridică, cât mai ales în sfera sociologică și filosofică, precum și în cea religioasă.

Astfel, în Biblie, efectele pedepsei sunt unele care ating revelația; în ebraică, atunci când se spune că s-a aplicat, că „a venit o pedeapsă”, se înțelege că s-a produs un dezastru, un păcat, termenul care semnifică acest lucru fiind acela de „*hattat*”⁵.

¹ Alexandru Boroi, *Drept penal. Partea generală*, ed. a 6-a, Ed. C.H. Beck, București, 2024, p. 483.

² Traian Pop, *Drept penal comparat. Penologie și știință penitenciară*, vol. III, Cluj, 1924, p. 8; Ioan Tanoviceanu, *op. cit.*, p. 16.

³ *Ibidem*.

⁴ Oana-Roxana Rusu, *Etica pedepsei privative de libertate*, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, 2018, p. 19.

⁵ *Ibidem*, p. 20.